

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 3 (6) – 2026

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Yusupov Shakir Xaitbayevich</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA XORAZM SHAHARSOZLIK MADANIYATI TARAQQIYOTINING NATIJALARI	11-18
<i>Saparbaev Bunyod Khurrambek ogli</i> THE ART OF NEGOTIATION: KHIVA AND RUSSIA ENGAGEMENT UNDER MUHAMMAD RAHIMKHAN I (1806–1825)	19-28
<i>Tursunova Gavhar Begmurodovna</i> ROSSIYA IMPERIYASINING SIRDARYO VILOYATIGA AHOLINI KO'CHIRISHDA MAHALLIY AHOLINING QARSHILIK HARAKATLARI (1890–1916-YILLAR)	29-32
<i>Polvonov Kozimbek Naimovich, Baratov Otabek Aripovich</i> SHAHARLAR DEMOGRAFIYASI VA KLASSIFIKATSIYASIDAGI O'ZGARISHLAR (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	33-40
<i>Сагатовна Зиёдахон Бахтияровна</i> МИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ТУРЦИЕЙ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	41-45
<i>Saidboboyeva Gulzora Nematjonovna</i> STATISTIK NASHRLAR VA ADABIYOTLARDA TURKISTONNI ELEKTRLASHTIRISH MASALASI (XX ASRNING 20–50-YILLARI)	46-51
<i>Shamshidinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li</i> FARG'ONA VODIYSI AHOLISINING ETNIK TARKIBI, ETNOSLARNING JOYLASHUVI VA ETNODEMOGRAFIK XUSUSIYATLARI (XIX ASR — XXI ASR BOSHLARI)	52-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich, Achilova Firuza Kurbanovna</i> MINTAQA IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR SOHASINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	57-67
<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> НАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА В ЭКОНОМИКЕ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	68-72
<i>Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li</i> KO'CHMAS MULKNI HAYOTIY SIKL YONDASHUVI ASOSIDA OMMAVIY BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	73-82
<i>Jabbarov Nurbek Atanazarovich</i> O'ZBEKISTON SANOATIGA ENERGIYA RESURSLARINING TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	83-88

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Zaripova Hulkan Toxir qizi</i> O'ZBEKISTONDAGI TARIXIY-MADANIY JARAYONLARDA MARGINAL QATLAMLARNING O'RNI	89-95
---	-------

<i>Abdullayeva Saodat Nurillo qizi</i> PAZANDACHILIK MADANIYATI VA SALOMATLIK FALSAFASI: VOZEHNING “KONI LAZZAT XONI NE’MAT” ASARIDA TAOMLARNING TIZIMLASHTIRILISHI	96-99
<i>Rajabov Behruz Baxshillayevich</i> TINCHLIK VA HAMKORLIKNING FALSAFIY MOHIYATI HAMDA ZAMONAVIY JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O’RNI.....	100-104
<i>Artigova Adolat Ataboyevna</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIYNING “AL-KASHSHAF” ASARI VA UNING TARIXIY AHAMIYATI	105-109
<i>Umarova Feruza</i> MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA DIN VA DAVLAT MUNOSABATLARI TAHLILI	110-116
<i>Djalalova Nigora Xusanovna</i> IJTIMOIY-MADANIY TEXNOLOGIYALARNI O’RGANISHDA RAQAMLI ONG KONSEPSIYASI	117-120
<i>Ходжиметов Шахрух Русланбекович</i> ЭМИГРАЦИОННЫЕ И ИММИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ ВЛИЯНИЕ НА СТАБИЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВА	121-124
<i>Islamova Gulzamon Madiyevna</i> JADIDLAR DAVRIDA TA’LIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLARNING FALSAFIY ASOSLARI.....	125-130
<i>Uraqov Nodirbek Boboqulovich</i> HECI KONSEPSIYASI VA MAHDUMI A’ZAM MEROSI: BAG’RIKENGLIK, AKSIOLOGIK MUSHTARAKLIK, METODOLOGIK TAFOVUT, UMUMIY NUQTALAR VA FARQLAR HAMDA AGRAR TA’LIMDA INSONPARVARLIK G’OYALARINI INTEGRATSIYA QILISH MASALASI.....	131-136
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Baydjanova Iroda Abdullayevna</i> TARJIMADA HAZIL-MUTOYIBA KONSEPTINING SAQLANISHI MUAMMOLARI: “SHUM BOLA” ASARINING O’ZBEK, INGLIZ VA RUS TILLARIDAGI TARJIMALARI MISOLIDA	137-143
<i>Imomiddinova Nargiza</i> ASL XITOYCHA HARBIY TERMINLARNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI	144-154
<i>Sobirov Anvar Kuvandikovich</i> JONLI SO’ZLASHUV NUTQIDA SO’Z TARTIBINING LINGVOPOETIK VA LINGVOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI	155-159
<i>Азизова Насиба Бахритдиновна</i> ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ КАК КУЛЬТУРНЫЙ КОНЦЕПТ: РЕКОНСТРУКЦИЯ ИДЕЙ АЛИШЕРА НАВАИ И ИХ РЕЛЕВАНТНОСТЬ ДЛЯ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ.....	160-168
<i>Ishankulova Diyora Allovidinovna</i> UMAR XAYYOM SHE’RIYATINING G’OYAVIY-MAZMUNII MOHIYATI VA ULARNING TARJIMADAGI TALQINI	169-174

<i>Olimjon Jalilov Muxidinovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK EPOSARIDA LINGVISTIK MODELLARNING QIYOSIY XUSUSIYATLARI	175-178
<i>Achilova Zuxra Qurbonovna</i> "MALLA SAVDOGAR" DOSTONI VARIANTLARIDA BAXSHIYONA JANG POLOTNOSI VA PEYZAJ ESKIZLARI	179-184
<i>Orazgalieva Ayjamal Marat qizi</i> SYNONYMIC AND PRAGMATIC VERBALISATION OF CHILD/BALA IN ENGLISH AND KARAKALPAK LEXICOGRAPHY	185-192
<i>Babayeva Irada Sabirovna</i> LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACH TO THE STUDY OF EMPATHIC COMMUNICATION	193-198
<i>Тоштемурова Фарангиз Шухратовна</i> РАЗВИТИЕ СЛОВАРНОГО СОСТАВА СОВРЕМЕННОГО РУССКОГО ЯЗЫКА И РОЛЬ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В ЕГО ОБОГАЩЕНИИ	199-202

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Utemuratova Sapargul Shamshetovna</i> EKOLOGIYA SOHASIDAGI JINOYATLARDA MAXSUS SUBYEKT TUSHUNCHASI VA MANSABDOR SHAXSLARNING JINOIY JAVOBGARLIGI	203-207
<i>Qilichev Xayrulla Mamatovich</i> FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARINING DAVLAT XUSUSIY SHERIKLIK BITIMIDA ISHTIROK ETISHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	208-217
<i>Бурханова Шийрин Жамшитовна</i> ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПРАВОВАЯ ПОЛИТИКА И НОРМОТВОРЧЕСТВО: ВЗАИМОСВЯЗЬ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ	218-223
<i>Akayeva Marapat Abduhalikovna</i> GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHDA HUQUQIY SIYOSAT: O'ZBEKISTON TAJRIBASINING TAHLILI.....	224-232
<i>Chuboyeva Ozodaxon Quvonbekovna</i> XOTIN-QIZLARNING JAMIYAT IJTIMOIIY-SIYOSIY HAYOTIDAGI O'RNI	233-240
<i>Хидоятлов Бахтиер Батырович, Парахатова Шахноза Ерназаровна</i> ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ В ПОЛУЧЕНИИ ОБРАЗЦОВ ДЛЯ ЭКСПЕРТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ	241-250
<i>Dadaboyeva Jumagul Anvarovna, Habibullayev Muhammadrajab Obidjonov</i> JAHON HAMJAMIYATINING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA QARATAYOTGAN E'TIBORI	251-256
<i>Абдулжаппоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> МОБИЛЬНОЕ БАНКОВСКОЕ МОШЕННИЧЕСТВО: УГРОЗЫ, МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНИЯ И КОМПЛЕКСНЫЕ МЕРЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ	257-267
<i>Nasridinov Yigitali Borataliyevich</i> XOTIN-QIZLARNI TAZYIQ VA ZO'RAVONLIKDAN HIMOYA QILISH SOHASIDA DAVLAT SIYOSATI VA HUQUQIY ASOSLAR	268-276

<i>Mirzakarimova Dilafruz Doniyorjon qizi</i> SUN'IIY INTELLEKT YORDAMIDA KIBERHUJUMLARNI ANIQLASH VA OLDINI OLISH	277-281
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON KAPITAL BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA SUKUK INSTRUMENTLARINING INSTITUTSIONAL ROLI	282-289
<i>Нодирбекова Дилдона Абдумалик кизи</i> КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ПРАВА НА ДОСТУП К ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ И ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ПРАКТИКИ	290-297
<i>Ahmadjonov Sultonbek Shukurillo o'g'li</i> QALBAKI PUL, AKSIZ MARKASI YOKI QIMMATLI QOG'OZLAR YASASH VA ULARNI O'TKAZISH JINOYATINING AYRIM JINOIY-HUQUQIY JIHATLARI	298-307
<i>Отлубаева Айгуль Бахрамовна</i> КЛАССИФИКАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ С ОПЫТОМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	308-316
<i>Mukimbayev Otabek Sattarovich</i> GUVOHNING MAQOMINI HUQUQIY HIMOYALASHDA KONSEPTUAL YONDASHUVLAR.....	317-324
<i>Yakubov Mirzaxid Turabayevich</i> NORMATIV-HUQUQIY Hujjatlar ijrosini ta'minlashning XORIJIIY MODELLARI VA MILLIIY AMALIYOT UCHUN XULOSALAR	325-333
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> RAQAMLI TA'LIMDA KREATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK TALABLARI.....	334-338
<i>Raxmatullaev Dilmurod Raxmatullayevich</i> PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA BO'LAJAK MUTAXASSISLARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA STRATEGIK YONDASHUVNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	339-348
<i>Yusupova Kamola Nuriddinovna</i> NEYROPEDAGOGIKA TA'LIM TIZIMINING YANGI ILMIY TARMOG'I SIFATIDA.....	349-353
<i>Umurzoqov Baxtiyor Boxodirovich</i> ZAMONAVIIY SHAROITDA HARBIY KADRLAR BOSHQARUVI TIZIMI SAMARADORLIGINING ILMIY-AMALIY ASOSLARI.....	354-358
<i>Qobilova Nilufar Xudoyshukurovna, Xujamova Dilobar Berdiyrovna</i> OLIIY PEDAGOGIK TA'LIM MUASSASALARIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING SHAXSIY VA KASBIY KONGRUENTLIGINI LOYIHAVIIY YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH MAZMUNI.....	359-366
<i>Xaitbayeva Durdona Zokirjon qizi</i> SUN'IIY INTELLEKT ASOSIDAGI ADAPTIV RAQAMLI TA'LIM TIZIMINI LOYIHALASHNING NAZARIY-METODIK ASOSLARI	367-371

<i>Исмаилов Шухрат Абдусоат угли, Инназаров Маджид Амонович</i> МЕХАНИЗМЫ ВНЕДРЕНИЯ МОДЕЛИ ФИНАНСИРОВАНИЯ, ОСНОВАННОГО НА РЕЗУЛЬТАТАХ (PERFORMANCE-BASED FUNDING), В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ РУКОВОДЯЩИХ КАДРОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ	372-378
<i>Rakhmatova Madina Abdumumin kizi</i> IMPLEMENTATION OF PROGRAMS FOR AUTOMATIC DETECTION AND CORRECTION OF GRAMMATICAL ERRORS IN ENGLISH WRITING.....	379-384
<i>To'rayev Azamat Maqsudovich</i> TALABALARNING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA BO'SH VAQTNI TASHKIL ETISHNING RAQAMLI METODIKASI	385-390
<i>Mahmudova Farangiz Qurbonboy qizi</i> STUDENTS' ATTITUDES TOWARD AI USE IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING: HELP OR HINDRANCE?	391-399
<i>Burxonova Muxlisa Murtoz qizi</i> O'QISH SAVODXONLIGI DARSLIKLARIDAGI BADIY MATNLARNI O'QITISH ORQALI O'QUVCHILARDA 4K KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	400-404

Received: 16 February 2026**Accepted:** 01 March 2026**Published:** 15 March 2026*Article / Original Paper***DETECTION AND PREVENTION OF CYBER ATTACKS USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE****Mirzakarimova Dilafruz Doniyorjon qizi,**

teacher of the Faculty of Law of Fergana State University

Abstract. The threat of cybercrime in the digital space is becoming increasingly complex. This article examines the risks encountered in cyberspace from a theoretical and practical point of view: analyzes the risks identified by malware, fake web resources, data theft through social manipulation, and comprehensive monitoring of user behavior. The main focus is on using artificial intelligence (AI) to identify these risks earlier, take into account the contextual factors of user activity and improve security measures. The article covers the following directions: detection of anomalous events through SI methods, profiling by studying user behavior, real-time analysis of danger signals and optimization of warning processes, strengthening of system security based on multilayer security architecture, creation of customized notifications and educational materials to increase user awareness. The article also discusses the risk aspects of SI systems, the limitations of identification and authentication, as well as the importance of security policies. These methods are important in crime detection and prevention. At the same time, legislative proposals have been submitted to improve the current situation, prevent cybercrimes and assign responsibility for them.

Keywords: AI systems, cybercrime, Internet fraud, personal data, cyberattacks, hacking, virus, malicious programs.

SUN'IIY INTELLEKT YORDAMIDA KIBERHUJUMLARNI ANIQLASH VA OLDINI OLISH**Mirzakarimova Dilafruz Doniyorjon qizi**

Farg'ona davlat universiteti

Huquq ta'lim kafedrası o'qituvchisi

E-mail: dilafruzmirzakarimova80@gmail.com<http://www.orcid.org/0009-0001-6043-0323>

Annotatsiya. Raqamli makonda kechayotgan kiberjinoatchilik xavfi tobora murakkablashmoqda. Ushbu maqola kibermakonda uchraydigan xavflarni nazariy va amaliy nuqtai nazardan o'rganadi: zararli dasturlar, soxta veb-resurslar, ijtimoiy manipulyatsiya orqali ma'lumotlarni o'g'irlash va foydalanuvchi xatti-harakatlarini kompleks monitoring orqali aniqlanadigan xavflarni tahlil qiladi. Asosiy e'tibor sun'iy intellekt (SI) yordamida bu xavflarni oldinroq aniqlash, foydalanuvchi faoliyatining kontekstual omillarini hisobga olish va xavfsizlik choralari takomillashtirishga qaratilgan. Maqola quyidagi yo'nalishlarni yoritadi: SI metodlari orqali anomal hodisalarni aniqlash, foydalanuvchi xatti-harakatlarini o'rganish orqali profil yaratish, xavf signalini real vaqt rejimida tahlil etish va ogohlantirish jarayonlarini optimallashtirish, ko'p qatlamli xavfsizlik arxitekturasida tizim xavfsizligini mustahkamlash, foydalanuvchi xabardorligini oshirish uchun moslashtirilgan bildirishlar va ta'limiy materiallar yaratish. Shuningdek, maqolada SI tizimlarining xavfli jihatlari, identifikatsiya va autentifikatsiya bilan bog'liq cheklavlar, shu bilan bir qatorda xavfsizlik siyosatlarining muhimligi muhokama qilinadi. Bu usullar jinoyatlarni aniqlash va oldini olishda muhimdir. Shu bilan birga, mavjud vaziyatni yaxshilash, kiberjinoatchilarni oldini olish va ularga javobgarlikni belgilash bo'yicha qonunchilikka takliflar taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: SI tizimlari, ruxsatlar va autentifikatsiya, shaxsiy ma'lumotlar, kiberhujumlar, ma'lumotlar himoyasi, virus, zararli dasturlar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I3Y2026N41>

Kirish. Raqamli makonda kiberjinoyatchilik xavfi tobora ko'paymoqda, xususan zararli dasturlar, ijtimoiy manipulyatsiya va soxta manbalar orqali foydalanuvchi ma'lumotlari olinishining ko'payishi xavotir uyg'otadi. Ushbu maqola SI yordamida kiberjinoyatlarni erta aniqlash va ulardan himoya choralarini ishlab chiqish imkoniyatlarini nazariy va amaliy nuqtai nazardan ko'rib chiqadi. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad oldindan ogohlantirish uchun maxsus modellarning samaradorligini baholash, kontekstual tahlil va xavfsizlik arxitekturasini moslashtirish bo'yicha tavsiyalar berish.[1]

Kiberjinoyatlarning turlari va ularning xususiyatlari mavzusi texnologiya va internetga qaramlik kuchayib borayotgani sababli bugungi raqamli dunyoda jinoyatchilik olamining eng keng tarqalgan turlaridan biriga aylandi. Kiberjinoyatlarning turli shakllarini tushunish shaxslarga, tashkilotlarga va siyosatchilarga tahdidlarni tan olish, samarali xavfsizlik choralarini ishlab chiqish va tegishli qonunchilik normalarini shakllantirishga yordam beradi.[2]

Bir tomondan, SI asosidagi tizimlar xavfsizlik hodisalarini oldindan aniqlash, nozik belgilarni kontekstda tushunish va kattaroq xavfsizlik arxitekturalarini avtomatlashtirish imkonini beradi. Boshqa tomondan, noto'g'ri treyning ma'lumotlari, algoritm bazasi, va qayerlarda SI xavfsiz ishlay olmaydi bular xavfsizlik siyosatlari va foydalanuvchi xavfsizligi uchun xavf tug'diradi. Shuningdek, mazkur jinoyatlarning mohiyati, ta'siri, oldini olish yoki ularga qarshi samarali kurashish yo'llari haqida xabardorlikni oshirishga qaratilgan. Bu bilimlar xavfsizroq onlayn muhitni yaratish va jamiyatda kiber barqarorlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.[3]

Material va metodlar. Zamonaviy raqamli jamiyatda kiberxavfsizlik, shaxsiy ma'lumotlar himoyasi, xavfsizlikka rioya etish hamda sun'iy intellekt (SI) tashabbuslari jamiyatning turli sohalariga keng bosqichda kirib kelmoqda. O'zbekistonda ham kiberhuquq va SI sohasini tartibga soluvchi institutlar, qoidalar va me'yoriy standartlar mavjud bo'lishiga qaramasdan, tez o'zgarayotgan texnologik jarayonlar uchun ularni yanada takomillashtirish zarur. Ushbu maqola siyosiy-ijodiy nuqtai nazardan kiberhuquq va SI sohasida qonunchilikni modernizatsiya qilish yo'llarini tahlil qiladi, asosiy qiyinchiliklarni ko'rsatadi va amaliy tavsiyalar beradi.[4] Ushbu maqolada nusxa olish metodidan foydalanilgan.

Xorijiy tajribani o'rganishning afzalligi shundaki, biz amaliyot bilan yaqindan tanishgan holda ularda mavjud kamchiliklarni bartaraf etishimiz mumkin. Bundan tashqari, kiberjinoyatlar bilan bog'liq ilmiy maqolalar, keyslar, qo'llanma va normativ-huquqiy hujjatlar to'planib, ularning tahlili maqolada keltirilgan. Shu bilan birga, kiberjinoyatlarni tadqiq qilish bilan bog'liq cheklovlar, qonunchilikda mavjud bo'shliqlar, joriy holatda mavjud muammolar ko'rsatilgan va ularga yechimlar taqdim etilgan.[5] Shuningdek, ushbu muammolarni hal qilish uchun qonunchilikka takliflar ham berib o'tilgan.

Tadqiqot natijalari. So'nggi yillarda dunyoning barcha davlatlarida kiberxavfsizlikning xavfsiz va ishonchli tizimlarini qurish talablari tez sur'atlar bilan o'smoqda. Kompaniyalar va tashkilotlar mijozlar ma'lumotlari, operatsion faoliyat va sanoat regulatsiyalari oldidagi majburiyatlarini bajarish bilan birga xavf-xatarlarni oldindan ko'rish va bilish zaruriyatini anglashi lozim. Ushbu holatda sun'iy intellekt asosidagi yondashuvlar xavfsizlikni oldindan ogohlantirish, tezkor javob berish va xavfsizlik siyosatlarini dinamik tarzda boshqarish uchun yo'l ochadi.

Bir qator Yevropa olimlari Rebovich hamda Byrnelarning fikricha, so'nggi yillarda kiberjinoyat va kiberxavfsizlik muammolari jadal sur'atlar bilan o'sib bordi va bu yangi ilmiy izlanishlar yo'nalishini shakllantirishga olib keldi. Kiberjinoyat va kiberxavfsizlik ham insoniy, ham texnologik jihatlarni o'z ichiga olganligini hisobga olsak, ushbu sohalaridagi tadqiqotchilar fanlararo yondashuvni qo'llashlari kerak, afsuski, bu sohalaridagi adabiyotlar cheklangan hisoblanadi.[6] (Brands & Van Doorn, 2022). Huquqni muhofaza qilish organlarining tashkiliy innovatsiyalari, transformatsiyasi nuqtai nazaridan kiberjinoyatlarga javoban moslashish borasida Nowacki va Willitsning fikrlari shundan iboratki, bugungi kunda huquq-tartibot idoralari o'rtasida kiberjinoyatchilikka qarshi kurash bo'linmalari 2013-2023-yillar davomida "uch baravar" ko'payganini hamda kiberjinoyatchilik muammosining o'sishini ta'kidlaydi. Muammoga javoban moslashish uchun davlat va mahalliy huquqni muhofaza qilish idoralari o'rtasidagi sa'y-harakatlar qonunchilik doirasida kiberjinoyatlarni tergov qilish uchun ko'proq resurslarni ajratishga qaratilishi lozimligi aytilgan. [7]

1996-yilda Yevropa Kengashi AQSh, Kanada va Yaponiya hukumati vakillari bilan birgalikda kompyuter jinoyatlarini qamrab oluvchi dastlabki xalqaro shartnoma loyihasini ishlab chiqdi.[8] Butun dunyo bo'ylab fuqarolik libertar guruhlar shartnomadagi Internet-provayderlardan (ISP) o'z mijozlarining tranzaksiyalari haqidagi ma'lumotlarni saqlash va bu ma'lumotni talab bo'yicha topshirishni talab qiluvchi qoidalarga darhol norozilik bildirishdi. Shartnoma ustida ishlash shunga qaramay davom etdi va 2001-yil 23-noyabrda Yevropa Kengashining Kiberjinoyatchilik to'g'risidagi konvensiyasi (Budapesht konvensiyasi) 30 ta davlat tomonidan imzolandi. Konvensiya 2004-yilda kuchga kirdi. Terrorchilik faoliyati, irqchilik va ksenofobik kiberjinoyatlarni qamrab oluvchi qo'shimcha protokollar 2002-yilda taklif qilingan va 2006-yilda kuchga kirgan.[9]

Yuqoridagilardan ko'rishimiz mumkinki, kiberjinoyatlarning asosiy obyekti bu kompyuter axborotidir. Kompyuter axboroti bu taqdim etilish shaklidan qat'i nazar axborot hisoblash tizimlari, tarmoqlari va ularning tarkibiy qismlaridagi ma'lum bir xos matnda aniq ma'noga ega bo'lgan tushunchalarni ichiga oluvchi shaxs, predmet, dalil, voqea, hodisa kabi obyektlar haqidagi bilimlar, ma'lumotlardir. Bevosita obyekti esa muayyan moddaning nomi va dispozitsiyasidan kelib chiqib aniqlanadi.[10]

Tadqiqot natijalari tahlili. Yangi texnologiyalar har bir sohaga ko'plab qulayliklar taqdim etish bilan birgalikda yangi jinoiy imkoniyatlarni ham vujudga keltiradi. Shubhasiz, bitta farq raqamli qurilmalardan foydalanishdir, ammo jinoiy faoliyatning turli sohalarida o'rtasida mavjud bo'lishi mumkin bo'lgan har qanday farq uchun texnologiyaning o'zi yetarli emas. Hujumlar moddiy muhitda sodir bo'lmasa-da, ular shaxsiy yoki korporativ virtual muhitda sodir bo'ladi, bu Internetdagi odamlar va muassasalarni belgilaydigan axborot atributlari to'plamidir.[11] Boshqacha qilib aytganda, raqamli asrda bizning virtual identifikatorlarimiz kundalik hayotning muhim elementlari hisoblanadi. Biz hukumatlar va korporatsiyalarga tegishli bo'lgan bir nechta kompyuter ma'lumotlar bazalarida raqamlar va identifikatorlar to'plamimiz. Kiberjinoyat bizning hayotimizda tarmoqqa ulangan raqamli qurilmalarning markaziy o'rinni egallaganligini, shuningdek, shaxsiy identifikatsiya kabi ishonchli ko'rinadigan faktlarning xavfsizligi yaxshi ta'minlanmaganligini ko'rsatadi. Biroq, yerda yurgan odamlar o'zlaridan iz qoldirishi kabi kiberjinoyatchilar ham izlarini yashirish uchun barcha sa'y-harakatlariga qaramay, o'zlarining shaxslari va joylashgan yerlari haqida izlar qoldiradilar.[12] Kiberjinoyat turli xil faoliyat turlarini qamrab olib, raqamli qurilmalarda

saqlanadigan ma'lumotlarning yaxlitligiga tajovuz va noqonuniy ravishda olingan raqamli ma'lumotlardan firma yoki jismoniy shaxsni ta'qib qilish, zarar yetkazish yoki shantaj qilish uchun foydalanish kabi shaxsiy yoki korporativ maxfiylikning asosiy buzilishini o'z ichiga olgan jinoyatlar hisoblanadi. Bunda, kompaniyalar ushbu dasturlar faqatgina jinoyatlarning oldini olish, jinoyatchilarni taqib qilish maqsadida foydalanishini aytib o'tishgan.[13] Kompyuter jinoyatga qo'shimcha vosita sifatida qo'llaniladigan jinoyatlar, masalan, noqonuniy olingan ma'lumotlarni saqlash uchun kompyuterdan foydalanish. Raqamli qurilma va dasturlar rivojlangan sari ularning turlari ham ko'payib bormoqda.

Xakerlar soxta identifikatsiya va turli xil psixologik hiylalar yordamida sizni aldab, shaxsiy yoki moliyaviy ma'lumotlarni oshkor qilishlari mumkin. Bunga erishish uchun ular "phishing" firibgarliklari, spam elektron pochta yoki tezkor xabarlar va hatto soxta veb-saytlarga tayanishi mumkin.[14]

Xulosa. Insoniyat jamiyatida yashash tarzimizni buzadigan ulkan ijtimoiy o'zgarish yuz beradi. Insoniyat tirikchilik qilish uchun mehnatsevar bo'lishi kerak, ammo sun'iy intellekt xizmati bilan biz mashinani, hatto, asbobni ham ko'tarmasdan ham biz uchun biror narsa qilish uchun dasturlashimiz mumkin. Sun'iy intellekt odamlarning fikr almashish uchun yuzma-yuz uchrashish ehtiyojini o'rnini bosishi bilan odamlar o'rtasidagi yaqinlik asta-sekin kamayib boradi. Shaxsiy yig'ilish endi muloqot uchun kerak bo'lmagani uchun sun'iy intellekt odamlar o'rtasida turadi.[15]

Keyingi o'rinda ishsizlik bor, chunki ko'plab ish o'rinlari mashinalar bilan almashtiriladi. Bugungi kunda ko'plab avtomobil yig'ish liniyalari mashinalar va robotlar bilan to'ldirilgan, bu esa an'anaviy ishchilarni ishsiz qoldirishga majbur qilmoqda. Hatto, supermarketlarda ham do'kon sotuvchilariga endi ehtiyoj qolmaydi, chunki raqamli qurilma inson mehnatini egallashi mumkin. Sun'iy intellekt investorlari daromadning asosiy qismini egallashi bilan boylik tengsizligi yuzaga keladi. Yangi muammolar nafaqat ijtimoiy ma'noda, balki sun'iy intellektning o'zida ham paydo bo'ladi, chunki berilgan vazifani qanday bajarishni o'rgatgan va o'rgangan sun'iy intellekt oxir-oqibat inson nazorat qila olmaydigan bosqichga ko'tarilishi mumkin, bu esa kutilmagan muammolar va oqibatlarni keltirib chiqaradi. Bu sun'iy intellektning barcha kerakli algoritmlar bilan yuklanganidan so'ng, inson boshqaruvchisi tomonidan berilgan buyruqni e'tiborsiz qoldirib, avtomatik ravishda o'z yo'nalishi bo'yicha ishlashi mumkinligini anglatadi.

Mazkur tadqiqot yuzasidan quyidagi takliflar berildi:

1. Kiberjinoyatlar profilaktikasining asosiy tamoyillari raqamli xavfsizlikni ta'minlash, risklarni baholash va boshqarish bo'yicha zamonaviy nazariyalar bilan muvofiq bo'lishi kerak. Bu tamoyillar, xususan, ISO/IEC 27001 va NIST modellari asosida, ularning amaliyotda qo'llanilishini ta'minlash lozim.
2. Kiberjinoyatlar uchun intellektual va texnik usullar bilan jinoyatni profilaktika qilish bo'yicha qonun hujjatlarini ishlab chiqish, murakkab va global texnologik jinoyatlarga nisbatan qat'iy jazo va javobgarlikni ta'minlash.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Borodkina T.N., Pavlyuk A.V. Kiberprestupleniya: ponyatiye, soderzhaniye i mery protivodeystviya [Cybercrime: concept, content and countermeasures]. *Social and political sciences*, 2018, vol. 1, pp. 135–137.
2. Russell SJ, Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall; 2009. [[Google Scholar](#)]

3. Roger C. Schank. Where's the AI. *AI Magazine*. 1991;12:38. [[Google Scholar](#)]
4. Jerry K. Artificial Intelligence – what everyone needs to know. New York: Oxford University Press; 2016. [[Google Scholar](#)]
5. Nilsson JN. Principles of artificial intelligence. Palo California: Morgan Kaufmann Publishers; 1980. [[Google Scholar](#)]
6. Nils N. Artificial Intelligence: A New Synthesis. Morgan Kaufmann; 1998. [[Google Scholar](#)]
7. Dina B. “Microsoft develops AI to help cancer doctors find the right treatment” in *Bloomberg News*. 2016 [[Google Scholar](#)]
8. Toraxodjaeva I. O‘zbekistonda Internet tarmog‘i orqali sodir etiladigan jinoyatchilikka qarshi kurash muammolari [Problems of combating crime committed through the Internet in Uzbekistan]. Tashkent, *Review of law sciences*, 2019, vol. 03, pp. 128–132.
9. Kochkina L. Definition of the concept “cybercrime”. Selected types of cybercrime. *Sibirskie ugolovnoprotsessualnye i kriminalisticheskie chteniya*, 2017, vol. 3 (17), p. 37-40.
10. Technology Briefing Internet: S.E.C. Issues Warning On Fraud. Available at: <https://www.nytimes.com/2002/06/26/business/technology-briefing-internet-sec-issues-warning-on-fraud>. 2022, p.89-100.
11. Sherri G. Cyberstalking: Definition, Signs, Examples, and Prevention, 2023. Available at <https://www.verywellmind.com/what-is-cyberstalking-5181466>. 2020.p, Tashkent, ILM ZIYO Publ., 2011. p, 34-40.
12. Ro‘ziev R.N., Salaev N.S. Kiberjinoyatchilikka qarshi kurashishga oid milliy va xalqaro standartlar [National and international standards for combating cybercrime]. Tashkent, TSUL Publ., 2018, p, 133-140.
13. Delcker J. Politico Europe's artificial intelligence correspondent told DW News in DW News on Black Box of Artificial Intelligence. 2018. [Last accessed on 2019 Nov 18]. Available from <https://mdwcom/en/can-ai-be-free-of-bias/a-43910804>.
14. European Commission on Ethical Guidelines for Trustworthy AI. The High-Level Expert Group on AI presented this guideline which stated three requirements: lawful, ethical and robust [[Google Scholar](#)]
15. Nick B, Yudkowsky E. The Ethics of Artificial Intelligence. In: Keith Frankish, William Ramsey., editors. *Cambridge Handbook of Artificial Intelligence*. New York: Cambridge University Press; 2014. [[Google Scholar](#)]

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).